

VJERONAUK, RAZVOJ ŠKOLE I RODNA PERSPEKTIVA

Izješće sa znanstvenog skupa katehetičarki
Europskoga društva žena u teološkom istraživanju

ANA THEA FILIPOVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Godišnji znanstveni skup religijskopedagoško-katehetske radne skupine Europskoga društva žena u teološkom istraživanju održan je od 27. veljače do 1. ožujka 2009. u Mainzu u Njemačkoj na temu »Razvoj škole i rodna pitanja«.

U prvom predavanju **dr. Angela Kaupp** sa Sveučilišta u Freiburgu najprije je predstavila dva različita i trenutno konkurirajuća modela upravljanja kakvoćom školskoga sustava, o kojima u svojoj knjizi »Kvaliteta i evaluacija« govore Guy Kempfert i Hans-Günter Rolff. *Model centraliziranog upravljanja* (»Top-down-model«) postao je ponovno aktualan nakon međunarodnih usporednih mjerenja obrazovnih postignuća, a temelji se na obrazovnim standardima koji opisuju očekivane ishode učenja. Standardi preuzimaju opće obrazovne ciljeve i navode kompetencije koje učenice i učenici trebaju steći do određenog stupnja školovanja u odnosu na središnje nastavne sadržaje, a usredotočuju se na bitna područja određenog predmeta. Obrazovni standardi formuliraju predmetne i natpredmetne kompetencije, važne za daljnje školsko i profesionalno učenje. Za svaki standard određuje se stupanj kompetencije, a postignute kompetencije provjeravaju se testovima. Tako su obrazovni standardi i testovi u ovome modelu najbliže međusobno povezani. Poimanje kakvoće vezano je prvenstveno uz pojedine predmete (ponajprije

materinji i strani jezik te matematiku) i pripadajuća područja znanja. Standardi se dogovaraju i izrađuju iz središnjice, a uglavnom su postavljeni visoko. Zbog zahtjevnosti izrade testova, nastavnici su u mjerenju kompetencija upućeni na usluge specijaliziranih institucija, koje im, pak, zbog tajnosti podataka, priopćavaju relativno apstraktne rezultate. Evaluacija je, stoga, primarno vanjska, s povratnom informacijom u škole. U ovom modelu očigledna je opasnost od pedagoškog redukcionizma i primarnog usmjerenja škole na kognitivne ciljeve. Empirijska istraživanja pokazuju da nastavnih programa, revidiranih na temelju obrazovnih standarda, u nastavi jedva da i ima, pa čak da su i jedva poznati. Jasno je da se samo pritiskom, bez podrške (»pressure without support«), teško mogu postići promjene u nastavnoj praksi.

Drugi, decentralizirani model (»Bottom-up-model«) jest *model razvoja pojedinih škola* koje uče samoodgovorno djelovati i raditi na vlastitoj kakvoći. Upravo pod nazivom »razvoj škole« on je nastao još osamdesetih godina 20. stoljeća, kada je postalo razvidno da se kakvoća školskoga rada i rezultata ne može iznjedruti i narediti odozgo, nego da se ona *razvija*, ukoliko to djelatnici škole žele i ako u tome dobiju potporu. Zato si škole same postavljaju ciljeve kakvoće te redovito prate i vrednuju njihovo postizanje. Kakvoću razvijaju sami

djelatnici škole, potpomognuti skupinama za upravljanje kakvoćom. Evaluacija kakvoće u ovome modelu ponajprije je unutarnja, a zatim vanjska. U središtu razvoja kakvoće je razvoj nastave, ali uz to ide i razvoj osoblja i organizacije. Škola se tako ne shvaća kao birokratska obrazovna ustanova, nego kao škola koja uči. Kako se djelomična autonomija škola ne bi pretvorila u ono što američka literatura naziva »balkanizacijom«, u smislu da svaka škola radi što hoće i usto se agresivno odnosi prema školama koje doživljava suparnicima, važna je usklađenost između samoupravljanja škola i središnjeg upravljanja na nacionalnoj razini. Pretpostavka suradnje i usklađenosti vanjske i unutarnje evaluacije je zajednički referentni sustav koji se temelji na važnim područjima kakvoće, diferenciranim prema poljima. Za svako od njih oblikuju se mjerila tj. standardi, koji se mogu provjeriti odgovarajućim pokazateljima. Kakvoća obuhvaća stručne kompetencije i ključne osposobljenosti, ali se odnosi i na oblike poučavanja i učenja, školsku kulturu, nastavničku profesionalnost i upravljanje školom. U nekim zemljama vanjska evaluacija je praktično meta-evaluacija unutarnje, dok je u drugima vanjska evaluacija izravna.

Dva navedena modela ne moraju nužno biti isključiva. Moguće je jedinstveno upravljanje kakvoćom koje povezuje osiguranje kakvoće i njen razvoj. Ozbiljno shvaćen razvoj škole zahtijeva decentralizaciju, jačanje pojedinih škola, izgradnju agencija za vanjsku evaluaciju, izradu i donošenje orijentacijskog i referentnog okvira evaluacije kakvoće te intenzivno izgrađen sustav potpore. Škole moraju uzeti upravljanje kakvoćom u vlastite ruke. Zato razvoj škole zahtijeva trajnu izobrazbu nastavnog osoblja.

U radionicama se promišljalo i raspravljalo o razvoju škole iz religijskopedagoške

i teološke perspektive. Pritom se propitivala slika čovjeka koja stoji u pozadini obaju modela te se govorilo o primarnoj i gotovo isključivoj usmjerenosti škole na kognitivne ciljeve, koja je pogubna ne samo za vjeronauk nego i za druge školske predmete. Propitivali su se kriteriji kvalitete i religiozna dimenzija u razvoju škole.

Dr. Andrea Lehner-Hartmann sa Sveučilišta u Beču govorila je o »Pravednom odnosu prema spolovima kao vodećoj temi razvoja škole«. (Ne)ravnopravnost spolova očituje se i razvija kroz strukture, način komuniciranja, ponašanja, kroz organizaciju nastave, sadržaje, metodiku i didaktiku, prikriveni kurikulum, hijerarhije u podjeli rada, u strukturama organizacije i vlasti, mogućnostima dokvalifikacije za vodeće službe. Rodna kompetencija u samoj nastavi i interakciji očituje se u rodno osjetljivoj pedagogiji, rodno empatičnom zapazanju učenica i učenika i u rodno dekonstruirajućem djelovanju.¹ To konkretno znači da kod obrade tema treba uzeti u obzir različite životne svjetove dječaka i djevojčica te primjenjivati različite metode učenja. Rodna osviještenost u razvoju škole odražava se na promijenjen odnos nastavnica i nastavnika međusobno, na kritičko propitivanje nastavnih sadržaja, uporabu rodno osjetljivog jezika, primjenu promišljene koedukacije, stvaranje spolno homogenih prostora i vremena za promišljanje te evaluaciju procesa. Asistentica **Edda Stutzenberger** predočila je dva primjera

¹ Pod pojmom roda razumijeva se društveno pripisivanje određenih uloga i ponašanja pojedinoj me spolu, a ono je različito u različitim epohama i kulturama. U rodno osjetljivom odgoju i obrazovanju riječ je o dvostrukome procesu. S jedne strane valja uvažavati spolne različitosti koje se temelje kako na biološkim tako na kulturološkim i socijalizacijskim uvjetovanostima. Istodobno je, međutim, važno uklanjati spolne i rodne predrasude i stereotype te promicati ravnopravnost spolova.

iz školske prakse. U jednom je pravedan odnos prema spolovima eksplicitna tema razvoja škole, a u drugom je on njegova implicitna tema, kao perspektiva koja se kroz sve provlači.

Dr. Sybille Becker iz Frankfurta predstavila je i evaluirala školski projekt održavanja nastave vjeronauka u sedmome razredu u odijeljenim skupinama za dječake i djevojčice, kojima su predavali vjeroučitelji odnosno vjeroučiteljice istoga spola. Pretpostavka koju se željelo provjeriti, a koja se jednim dijelom i potvrdila bila je da se učenici i učenice te dobi bolje osjećaju te da su koncentriraniji na nastavi i postižu bolje učevne rezultate u spolno homogenim skupinama. Budući da u nekim slučajevima nije posve jasan utjecaj dviju varijabli, veličine skupine i spolne homogenosti, projekt će se još jednom ponoviti. **Dr. Ursula Kubera** iz Viernheima iznijela je svoja iskustva i promišljanja kao dugogodišnja i sadašnja ravnateljica jedne katoličke škole na temu »Voditi i razvijati katoličku školu kao feministička teologi-

nja«. Očito je da na tom položaju kao rodno osviještena osoba ima priliku promicati rodnu osjetljivost i pravedan odnos prema spolovima na mnogim razinama života i djelovanja škole. Skup je iskoristila i kao priliku da zamoli prisutne znanstvenice iz područja religijske pedagogije i katehetike za dodatne ideje i formulacije ciljeva.

Uz navedene referate, koreferate i rad u skupinama na središnju temu toga znanstvenog skupa, promišljalo se i raspravljalo također o temama »Slika u procesima religioznog odgoja i obrazovanja« i »Ophođenje s fenomenima trpljenja u školi, na primjeru teške bolesti«. Te su teme kao svoje znanstvenoistraživačke projekte predstavile **dr. Claudia Gärtner** sa Sveučilišta u Münsteru i **dr. Silke Leonhard** iz Frankfurta.

Na skupu je kao članica Društva iz Hrvatske sudjelovala autorica ovoga izvješća, dr. Ana s. Thea Filipović, docentica na katedri religijske pedagogije i katehetike Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.